

27 Mart Dünya Tiyatro Günü “Popüler Kültür ve Gençler”

Ömürhan SOYSAL

EMO Ankara ubesi Yönetim Kurulu Yedek Üyesi
omurhan.soysal@emo.org.tr

insanlı nın, tekerle in icadı ve ate in evcille tirilmesi kadar önemli bir bulu u olan tiyatro¹ günüydü 27 Mart. Yapılan i gallerin belleklerde me rula tırıldı ı ve böylece yeni i gallerin zeminlerinin hazırlandı ı, ülkemizin güneydo usunda “birilerinin” emdinli ve Susurluk'ta aç ı a çıkan karanlık ili kilerinin intikamını almak için 3-6-9 ya ındaki çocukları öldürdü ü, özelle tirmelerin hız kesmeden devam etti i bir ortamda kutlandı 27 Mart Dünya Tiyatro Günü.

Bütün bu olumsuz geli meler elbette memleketin sanatına da, tiyatrosuna da yansıyor. Çünkü kültür-sanat, egemenlerin sıkı tıklarında, kendi etki alanları darald ında her daim sarıldıkları bir silahtır. Bilinçleri ba ka eylerle oyalayarak gündemden koparmak i lerine gelir. Biz “Avrupa Yakası”nda gezinirken altta bir yazı akar: “Güneydo u'da yine çat ı ma!”. Yılan nasılsa bize dokunmaz, 1000 yıl az gelir, milyonlarca yıl ya asın. Telekom özelle tirilir, biz Ça an İrmak'ın “solcu” dizisinde 12 Eylül'ün acısına gözya ları dökerken. Yılanın ömrü daha da uzar. “Seyircinin ba ka etkinlik alanlarında izledi i ve tiyatrodada da aradı ı sanılan görsellik, özün önüne geçiyor. Ya tamamen görselli e dayanan içi bo gösteriler hazırlanıyor ya da eski teknik kalıplara göre yazılmış klâsik ve modern oyunlar, teknolojiyle allanıp pullanıp seyirci kar ısına çıkartılıyor. Oyunlar ve dolayısıyla tiyatro anlamını büyük ölçüde yitiriyor. (...) Ça da tiyatro adına kar ımıza çıkarılanların büyük ço unlu unu, ne yazık ki arlatanlık olarak nitelemek zorundayım. Kitle insanının gözünü boyamayı, onda hiçbir dü ünce motifi olmadan yalnızca hayranlık uyandırmayı hedefleyen içi bo görüntüler.”² diyor Seçkin Selvi.

in garip yanı da toplumsal muhalefetin ivme kazanmaya yüz tuttu u anlarda günümüzün en yaygın ileti im aracı olan televizyonun bir kar ı-püskürtme silah ı olarak kullanılması. Medya dedi imiz ve bana göre artık güçler dengesinde birinci sıraya oturan “güç”, bu manipülasyonun en sadık uygulayıcısı. Saldırı gazetesiyle, televizyonuyla geliyor, kar ı durmak güç; ama imkânsız de il.

Öyle ki Mustafa Altıoklar, katıldı ı bir televizyon programında “dizi çekmek size ne ifade ediyor?” sorusuna “sinema filmi çekmek için maddi kaynak” cevabını veriyor. Bu anlay ı hemen hemen bütün dizi film yönetmenleri savunuyor. Kudret Sabancı gibi “Laleli'de Bir Azize” filmini çekmi ve “Gemide”nin senaryosuna katkıda bulunmu bir yönetmen, çekti i dizinin ba rol oyuncusuyla magazinlere konu oluyor. te tam da burada Makyavel'in asırlar önce ara-amaç ili kisini kendince düzenleyen sözü akla geliyor. Ama sonuç Makyavel'in savundu u gibi nihayetlenmiyor yazık ki!

in en üzücü ve gerçek yanı da, kendini yıllarca insan ve insana ba lı de erlerin yanında tanımlam ı ki ilerinin bilinçlerinin bulanıkl ıyla kar ıla mak. 2004 yılında Oral Çalı lar'a yazdı ım bir mektubu oldu u gibi yayınlıyorum:

Dünya Tiyatro Günü Uluslararası Bildirisinden

(...) Tiyatro hareketlendirir, aydınlatır, endi elendirir, rahatsız eder, ruhu yüceltir, if a eder, kı kırtır ve gelenekleri ihlal eder. O, toplumla payla ılan bir sohbetir. Tiyatro, bo lu a, gölgelere ve suskunlu a, replikleri uçu turmak, hareketlendirmek, aydınlatmak ve hayati galeyana getirmek için kar ı duran ilk sanattır. (...) Bir zamanlar sahnede tanrılar ve insanlar birbirleriyle konu urdu, fakat imdi öteki insanlarla konu uyorlar. Bu nedenle, tiyatro ya amdan daha büyük ve iyi olmalıdır. Tiyatro, ç ılgın bir dünyada bilgelik sözünün de erine inanma eylemidir. Tiyatro, kendi kaderinden sorumlu insano luna inancın gösterisidir.

Víctor Hugo Rascón Banda
27 Mart 2006

POPÜLER KÜLTÜR VE GENÇLER/ORAL ÇALI LAR.....

28.12.2004 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 4. sayfasındaki "Sıfır Noktası" kö esinde yer alan "Popüler Kültür ve Gençler" adlı yazının üzerine...

Sayın Oral Çalı lar,

Yukarıda bahsetti im yazınızı, dünyaya kar ı tavrını emekten yana belirleyen ve sizin de öyle oldu unuzu bilen biri olarak büyük bir üzüntüyle okudum.

"Kurtlar Vadisi" adlı derin devlet ili ki biçimlerini popülarize edip bu ili kileri me rula tırmaya çalı an dizinin izleyenler üzerinde bıraktı ı etkiyi derinlemesine ara tırmak yerine, dizinin temsilcisi oldu u "Popüler Kültür"e kar ı tavrı almamayı salık vermeniz sadece bu ülkenin yarını için mücadele eden, insanların zihinsel sistemati ini zorlayan sanat'a de il, güzel günler kurmaya çalı anlara da bir hakarettir. .Ü. Hukuk Fakültesi'nde bir söyle iye katılan dizi oyuncularını dinlemeye giden gelece in hukukçularının dizi oyuncularına gösterdi i sempati, smail Emre Telci (.Ü. Hukuk Fakültesi 1. sınıf ö rencisi-Yazıda yayınlanan ilk mektup) adındaki ö rencinin mektubundan anladı ıma göre, üniversitenin di er bölümlerinde okuyanların sempatisi ile beslenmi tir. Yarın adalet terazisini elinde tutacak olanların diziye gösterdi i ilgi tek ba ına yeterli de ildir gençli in kirlenme sürecinin vahametini ortaya koyma adına. Üniversite gençli inin "Popüler Kültür" ortamındaki kirlenmesi dün yapılan bütün mücadeleleri yok saymaya, gidi ata "dur" deme cesaretiyle hâlâ yok sayılan tiyatro sanatını devam ettirmeye çalı an ben ve benim gibileri, hele ki büyük ustaları (Brecht, Boal vb.) tarih sahnesinde "hevesli, heyecanlı" yaftasıyla nitelemeye tekabül etmektedir. Post-Modernizm ve küreselle menin kapitalizm tarafından afyon drajeler hâlinde sunuldu u bu yozla (tır)ma süreci sadece gençleri de il, toplumun bütün bile enlerini pasifize etmekte ve sanal kahramanlar pi kin pi kin bize sırtırken kameraların, gazetelerin ya da kitapların fonunda müstehzi gülücük efektleri yankılanmakta. Bu sayede egemenlerin ekme ine ya sürülmektedir. Öyle bir ortamdayız ki, bilinci körle tirilmi bireylerin feodal artıklarla motiflenen ahlâk anlayı larını tartı yor, derin devletin

me rula tırılması eylemini hissettirmeden gerçekle tirmesine ses çıkarmıyor, Unkapanı Çar ısı olarak bilinen "kurtkapanı" arenasına yeni "popstar"lar, "türküstar"lar sürerek, Goethe'nin deyiimiyle "yeni budalalar" yaratan "modern!" burjuvazinin bankalarına "gönüllü" ba ı yapıyoruz.

Bütün bu bahsedilenler "Popüler Kültür" yozla masının omurgasını olu turmaktadır. Böylesi bir ortamı tahlil etmekle bu yozla mayı reddetmek birbirinden farklı de ildir. Aksine neden-sonuç ili kisiyle açıklanabilen kavramlardır. Elbette bu süreci reddetmek onu tahlil etmemeye tekabül etmez. Aksine "Popüler Kültür"ün ne menem bir illet oldu unu bilen her bilinçli birey, bunu reddetmelidir. Ondan bahsetmek onu reddetmemek de ildir. Ama u da oldukça nettir: "Popüler Kültür" bizi yok etmekte, dü ünmeden uzakla tırmakta, "an"ı ya ayan bireyleri sürekli üretmektedir. E er onun yol açtıklarının farkındaysak ve o bizzat bunu dayatıyorsa, "Popüler Kültür"ü elbette reddetmeliyiz. 30 yıl öncesinin FKF, Dev-Genç toplantıları olmadı ı için gençleri ele tirmek do ru de il, ama "niye hâlâ AKP iktidar? Üniversiteler neden parasız de il, anti-demokratik ve bilimsel olmayan bir e itime mâruz kalıyoruz?" sorularını sormayan zehirlenmi beyinler "niye ya ıyorum?"un cevabını verebiliyor mu?

Sahi niye ya ıyorum? Sanırım hepimizin bu soruyu tekrar ve kısa aralıklarla dü ünmesi gerekiyor!

Saygılarımla..."

Yapılan her eylemin para ile ölçüldü ü, paranın egemen oldu u bir dünyada, "Para her eyi kar ıtına dönü türür" sözünü göz ardı ederek ya amak, öz ve biçim arasında denge kuramamaya ve ba kalarının kurdu u dengeyi oldu u gibi kabul etmeye tekabül eder.

"Hayatınızda u runa ölece iniz bir ey yoksa niye hâlâ ya ıyorsunuz?" demi ya bir yazar, zaman zaman unu sormalıyız kendimize: "Sahi, ne için ya ıyorum?"

¹Seçkin Selvi, Milliyet Sanat, "kral [neden] çıplak!", Mart 2004, syf:32

²Tankred Dorst, "27 Mart 2003 Dünya Tiyatro Günü Uluslararası Bildirisi" çev: Sevim Gündüz